

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Suomen työmarkkinamallin kehittäminen yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa on todella tärkeä asia. Valitettavasti Elinkeinoelämän keskusliitto EK on lähtenyt irtautumaan järjestelmällisesti kolmikantaisista työmarkkinananeuvotteluista 2000 – luvun alusta lähtien. Nyt työnantajajärjestöt ovat saaneet hallitusohjelmaan pitkän listan omista asioistaan ja työntekijäjärjestöjen tavoitteet loistavat poissaolollaan. Näistä asetelmista ei voi saada aikaiseksi aitoa neuvotteluasetelmaa, eikä näin ollen myöskään voida odottaa syntyvän aitoa tahtotilaa yhteisen näkemyksen löytymiseksi.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Hallitusohjelman kirjaus, joka sitoo valtakunnansovittelijan tai sovittelulautakunnan kädet on tuomittava. Kirjauksen myötä ei voida ottaa huomioon alakohtaisia tarpeita matalapalkka-aloilla, eikä myöskään voida huomioida työolosuhteiden kehittämiseen tähtäävien työehtosopimuskirjausten tekemisestä. Työnantajat laskevat työehtosopimuksen tekstimuutoksille normaalisti niin kovan prosentuaalisen hinnan, ettei valtakunnansovittelija tai sovittelulautakunta voi esittää sovintoesitystä, joka virheellisen laskutavan vuoksi ylittää palkantarkastuksen yleisen linjan.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Vientivetoisen työmarkkinamallin rinnalla on mahdollistettava kehittämistarvetta omaaville työehtosopimusaloille aito ja pitkäjänteinen kehittäminen. Näin ollen perustellusti pitää voida ylittää yleinen palkantarkastuksen yleinen linja joko yhdellä taikka useammalla peräkkäisellä neuvottelukierroksella.

Koska kyseessä usein on pitkäaikainen kehittämistarpeen alijäämä, olisi järkevää hyödyntää myös keskusjärjestöjen ammattitaitoa sekä kolmikantaista arviointia, ennen liittojen itsenäisten

neuvotteluiden aloittamista. Tämä järjestelmä ei missään nimessä saa vaarantaa liittojen autonomista neuvotteluasemaa.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Työmarkkinaosapuolten hyväksymä työmarkkinamalli on mahdollista saavuttaa ainoastaan työmarkkinaosapuolten välisissä aidoissa neuvotteluissa. Tämä edellyttää, että Suomen hallituksen on vedettävä pois, taikka keskeytettävä pidemmäksi aikaa lakihankkeiden eteneminen.

Näihin neuvotteluihin tarvitaan molemmilta osapuolilta aitoa tahtoa neuvotella ja näin ollen ei kummallakaan osapuolella voi olla selkänöjää, jonka kanssa edetään neuvotteluiden katkettua.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Pitkällä aikavälillä vapaaehtoisen sovittelujärjestelmän kehittäminen lakisääteisen sovittelutoiminnan rinnalla toimivaan liittojen väliseen sovittelutoimintaan on kannatettavaa, mutta ennen kuin Suomessa muutoin saavutetaan tasavertaiset neuvotteluasetelmat ei tämän eteneminen ole mahdollista.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Lakisääteinen vientimalli voi pahimmassa tapauksessa romuttaa nykyisen sovittelutoiminnan ja rampauttaa sen toimijoiden mahdollisuudet tehdä sovintoesityksiä. Vientimalli voi sitoa sovittelijoiden kädet niin ettei edes järkevän sovun löytäminen sovintoesityksellä ole mahdollista ja tämä tulisi kiristämään työmarkkinoita merkittävästi.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Yhteisen tilannekuvan saamiseksi pitäisi kehittää työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan välinen kolmikantainen jatkuvan neuvottelun elin, joka käy jatkuvaa vuoropuhelua tilannekuvan ylläpitämiseksi. Tähän pitää saada kolmikannan lisäksi mukaan puolueettomia asiantuntijoita eri osa-alueilta.

7. Muut mahdolliset kommentit.

-

Lehtinen Markku
Rautatiealan Unioni RAU ry